

Comentariu literar - Baltagul de Mihail Sadoveanu

Prin capodopera Baltagul, aparut in 1930, Sadoveanu realizeaza o noua interpretare a mitului mioritic, versul-motto indicand sursa de inspiratie: "Stapane stapane,/ Mai cheama s-un cane".

Subiectul este simplu, pastrand elementele baladei: un cioban este omorat de doi tovarasi ai sai pentru a-i lua oile, dar femeia acestuia, apriga si inteligenta nu are liniste pana nu afla faptaa si nu i pedepseste dupa legea nescrisa a comunitatii.

Intriga, dupa modelul romanului politist, pune in lumina vocatia justitiara a eroinei, descoperirea asasinilor si demascarea acestora.

Faptele din Baltagul se petrec spre sfarsitul secolului al XIX-lea si inceputul secolului al XX-lea, insa intr-o societate patriarhala, arhaica, strapunsa de zorii unei civilizatii, de noi relatii sociale, capitaliste.

Titlul romanului este simbolic. in sensul basmului vechi, baltagul este unelta magica si simbolica insusita de raufacatori si cucerita de erou, unelta care ramane pura, nepatata de sange.

Compozitia e determinata de semnificatia cartii: infatisarea unei societati de tip arhaic si un individ reprezentativ al ei, o lume esentiala, lumea oamenilor de la munte si Vitoria Lipan, exponentul acestei lumi.

Romanul incepe cu prezentarea sintetica a vietii pastorilor (vechimea, felul de viata, psihologia), fixata intr-o cosmologie populara:

"Domnul Dumnezeu, dupa ce a alcatuit lumea, a pus randuiala si semn fiecarui neam.[...]

La urma au venit si muntanii s-au ingenunchiat la scaunul imparatiei. [...]

- Apoi ati venit cei din urma, zece Domnul cu parere de rau. Dragi imi sunteti, dar n-am ce va face. Ramaneti cu ce aveti. Nu va mai pot da intr-un adaos decat o inima usoara ca sa va bucurati cu al vostru. Sa va para toate bune: sa vie la voi cel cu cetera; si cel cu bautura, si s-aveti muieri frumoase si iubete".

Naratiunea simpla, ar putea fi delimitata schematic in trei parti: partea intai de la inceput pana la plecarea Vitoriei in cautarea lui Lipan (cap. VII); prezentarea argatului Mitrea si a lui Gheorghita, coborat la vale, cu oile, asinii si dulaii la iernat, intr-o balta a Jijiei, in apropiere de targ; nelinistea Vitoriei pentru intarzierea barbatului ei, peste obicei, cunoasterea si "citirea" semnelor naturii; mersul femeii la parintele Danila, la biserica, sa-i "ceteasca"; mersul la baba Maranda, care avea "unele tainice stiinti si mestesuguri"; drumul la Piatra, popasul la manastire, la icoana Sfintei Ana; mersul la autoritati pentru a-si spune necazul.

Partea a doua, incepand cu cap. VII, cand Vitoria "are intr-insa stiinta mortii lui Nechifor Lipan si crancena durere, se vazu totusi eliberata de intuneric"; parintele Danila ii scrie jalba catre autoritati; trimite fata, pe Minodora, cu zestrea la manastirea Varaticului, la calugarita Melania, sora a mamei Vitoriei; lasarea gospodariei in grija lui Mitrea; pregatirea de plecare. Firul naratiunii urmeaza popasurile Vitoriei Lipan in cautarea adevarului despre barbatul ei (itinerariul se sfarseste prin

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

gasirea ramasitelor lui Nechifor intre Sabasa si Suha).

A treia, si ultima parte, sta sub semnul actului justitiar; prezinta actiunile Vitoriei pentru indeplinirea datinei crestine si cinstirea mortului, cercetarea despre vinovati, in Sabasa si Suha; intoarcerea acasa, la Magura Tarcaului pentru randuirea praznicului, a celor convenite pentru mort, dovedirea si pedepsirea vinovatilor.

Romanul construiesc pe parcursul sau imaginea unei lumi esentializate. Spatiul cel mai larg revine lumii satului de munte: peisajul, datinile si oamenii.

Ritmul existentei pastoresti este dirijat de fenomenul transhumantei, iar acesta urmareste miscarea marilor cicluri naturale. Scriitorul surprinde trasaturile ce definesc aceasta colectivitate, oamenii de la munte, realist, obiectiv, fara lirism:

"Locuitorii acestia de sub brad sunt niste fapturi de mirare. Luti si nestatornici ca apele, ca vremea; rabdatori in suferinta ca si-n ierni cumplite, fara griji in bucurii [...], placandu-le dragostea si betia si datinile lor de la inceputul lumii, [...] mai cu sama stau ei in fata soarelui c-o inima ca din el rupta: cel mai adesea se desmiarda si lucesta - de cantec, de prietenie. Asa era si acel Nechifor Lipan care acum lipsea" .

Ei au o existenta simpla, dar grea: "Munteanului i-i dat sa-si castige painea cea de toate zilele cu toporul ori cu cata."

Gospodaria Lipanilor arata oameni cu indeletniciri specifice muntelui: sunt vremuri in care se practica inca schimbul de produse: "Avere aveau cat le trebuia, poclazi in casa, piei de miel in pod, oi in munte. Aveau si parale stranse intr-un cofaiel cu cenusa. Fiindu-le lehamite de lapte, branza si carne de oi sfartecate de lup, aduceau de la campie legume. Tot de la campii largi cu soare mult aduceau faina de papusoi."

Romanul lui Sadoveanu are un caracter mitic-baladesc, zugravind o civilizatie pastorală milenara. Evenimentele fundamentale ale acesteia, ceremoniile sunt si ele prezente in roman: cumatria de la Borca, la Cruci nunta, in care traditia e plina de stralucire.

Dar Baltagul ramane, in ultima analiza, romanul "unui suflet de munteanca, vaduva Vitoria Lipan". Ea este din Magura Tarcaului si traieste viata aspra a oamenilor de la munte. Figura reprezentativa de erou popular, Vitoria intruneste calitatile fundamentale ale omului simplu, care se inscriu in principiile etice dintotdeauna ale poporului roman: cultul adevarului, al dreptatii, al legii stramosesti si al datinei.

Scriitorul dezvaluie nelinistea eroinei datorate intarzierii (saptezeci si trei de zile) peste obicei, a lui Nechifor Lipan, "dragostea ei de douazeci si mai bine de ani", plecat la Dorna sa cumpere oi. Asteptarea se transforma in banuiala, banuiala in neliniste, nelinistea in presimtire si de aici decurg actiunile ei. Munteanca isi cunoaste barbatul asa cum stie semnele vremii. In aceste ceasuri de cumpana, de cautare a adevarului despre omul ei, marea descoperire a Vitoriei ramane insa pastrarea tineretii iubirii.

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

Tema fundamentală, axul romanului în jurul căruia sunt polarizate timpul și spațiul, este căutarea adevărului în labirintul său interior. Vitoria pare aceeași, în exterior, dar viața ei interioară se adâncește. Acolo, în sine, se hotărăște totul.

Întreaga strategie a Vitoriei are la bază două coordonate fundamentale ale cunoașterii: știința semnelor, și îndeplinirea acordului experienței morale. Primele semne rău prevestitoare sunt visele: cel dintâi vis, care "a împuns-o în inimă și a tulburat-o", i-l arată pe Nechifor "calare cu spatele întors spre ea"; alți data l-a visat rău, "trecând o apă neagră... Era cu fața încolo".

Vitoria nu măsoară vremea cu calendarul, ci cu semnele cerului. Ea înțelege semnele firii.

Elementele naturii îndeplinesc o funcție simbolică. Mai ales vântul da semne: "trecu susuind prin crengile subțirite ale mestecenilor".

Vitoria este o sinteză de spiritualitate străveche românească, ea respectă neabătut datina mostenită din vechime, manifestată în viața cotidiană, sau la evenimente cruciale (nunti, botezuri, înmormântări). Toate acțiunile ei poartă pecetea ceremonialului, au un caracter solemn, sacru: Vitoria își lasă fața la mănăstire, se mărturisește preotului, ia sfânta împărtășanie, sfînteste baltașul pentru feciorul ei.

Întelepciunea, inteligența și luciditatea îi dirijează comportamentul: cere bani mărunți negustorului, să-i aibă "la îndemână", îi leagă într-un colț de naframa.

Cuvintele cheie în jurul cărora se concentrează discursul narativ al romanului au valoare simbolică, definind eroina: randuiala, semn, întuneric, lumina.

Îngroparea barbatului după datina marchează momentul reîntrării în liniștea și ordinea vieții de la început.

"Descoperind adevărul, Vitoria verifică implicit armonia lumii: află ceva mai mult decât pe faptuitorii omorului și anume că lumea are o coerență pe care moartea lui Lipan n-a distrus-o". (N. Manolescu) În comportamentul eroinei se cuprinde o întreagă filozofie de viață (ca cea a banului din Miorita), un echilibru și o măsură în toate, fără nici o tânguire, mostenite din asprimea vieții din vremuri imemorabile.